

K O Š T I C K Ý Z P R A V O D A J
pro obce Koštice, Vojnice, Vojničky, Želevice – duben 2017

Vážení občané!

Za několik dnů si připomeneme 72 let od ukončení druhé světové války. Na historické události bychom neměli zapomínat, pietní místa bychom měli ctít a udržovat tak památku padlých! I letos budou položeny jako výraz úcty květiny k pomníkům padlých.

Společenská kronika

V měsíci dubnu významné životní jubileum oslavili:

paní Jana Chloubová – 70 let
paní Přemysla Hübnerová – 65 let
pan Josef Hlavatý – 75 let
pan Vladimír Hoblík – 80 let
pan Karel Klégr – 76 let

Blahopřejeme!

V uplynulých dnech se narodila slečně Gabriele Kávové dcera Isabella.

Blahopřejme!

V uplynulých dnech zemřela paní Mária Kudračová.

Cest její památce!

Nepřehlédněte

- Od 1. dubna je **sběrný dvůr** otevřen již každou sobotu od 8.30 do 11.30 hodin.
- Prosíme Vás, abyste **nepřepřelovali popelnice** – při maximálním naplnění by měly mít pouze přizvednuté víko. Není možné vršit pytle do výšky na popelnici. V tomto případě nebudou pytle odvezeny. Děkujeme za pochopení!

Tajemný víkend 29. – 30. dubna

V Košticích tento víkend zavládne tajemno, a to hned na několika akcích:

sobota 29. 4. od 8:00 - Vítání ptačího zpěvu - sraz ve Volenicích u kapličky (tajemný život ptáků ☺!)

sobota 29. 4. od 18:00 - Noc s Andersenem - knihovna Koštice (tajemný příběh Lichožroutů ☺!)

neděle 30. 4. od 17:00 - fotbalový zápas - naši hrají o nejvyšší pozice (je tajemstvím, zda budou úspěšní ☺!)

neděle 30. 4. od 18:15 - Slet čarodějnic – průvod, dravci, zapálení ohně (je tajemstvím, kolik ježibab přijde

a kolik jich nakonec odletí ☺!)

Program na pálení čarodějnic: 18.15 sraz čarodějnic u školy – průvod

18.45 ukázka dravců

19.30 zapálení ohně, hry s dětmi

Hraje kapela Partáci.

Záměna

V sobotu 1. dubna 2017 se ve večerních hodinách uskutečnila další premiéra místních ochotníků. Ti tentokrát nastudovali pod vedením Anna Skalské komedii Jiřího Justa Záměna aneb

Kde jsi včera byl a s kým...Zaplňený sál se bavil hereckými výkony Zdeňka Karfíka, Jaroslava Vlasáka, Petry Karfíkové a Veroniky Mužíkové, napovídaly a scénu upravovaly Hana Jarošová a Ladislava Součková. Příběh dvou manželských párů, kde si pánové domluví výměnu manželek, aby nakonec zjistili, že spali se svými manželkami v prohozených postelích ☺! Představení budete moci vidět ještě o pouti – derniéra bude opět v lounském divadle ve středu 21. 6. 2017. Přijďte se podívat a podpořit naše divadelníky!

Přehled nejbližších akcí:

29. dubna	Vítání ptačího zpěvu 2017	8 hod	Volenice
29. dubna KD Koštice	Noc s Andersenem 2017	18 hod	knihovna
30. dubna škola Koštice	Pálení čarodějnic	18.15	průvod –
13. května	Závody mladých hasičů	bude upřesněno	
14. května	Vítání občánků + Svátek matek	bude upřesněno	
20. května	Želevická stopa 2017	bude upřesněno	

Stará řemesla

Z pátrání ve starých matrikách vyplývá, že už v daleké minulosti bylo v Košticích řemeslníků a služeb habaděj. Již v 15. století mlynář, kovář, kolář, krčmář a obecní pastýř, v 17. století krčmář, krejčí, tesař, kolář, ve století osmnáctém řezník, kramář, písař, porodní bába, hokyně, převozník, punčochář, rybář. Velmi zajímavá je zmínka z konce 18. století: V domě čp. 10 a později čp. 54 žil sanytrník.

Ten se zabýval přípravou surového krystalického dusičnanu draselného (archaicky ledku, salnitru, sanytru), který představoval základní surovinu pro výrobu černého střelného prachu – směsi mletého ledku, síry a dřevěného uhlí (na výrobu jednoho kilogramu střelného prachu bylo potřeba tři čtvrtě kilogramu sanytru). Hojně se také využíval ve směsi s chloridem sodným (kuchyňskou solí) k přípravě „rychlosolí“, která slouží (dodnes) k nakládání masa do slaného láku před uzením. Nejvhodnějším materiálem pro práci sanytrníků byly hlíny, omítky a nánosy z podlah a zdí chlévů („bílé květy“), latrín, hnojišť a podobných míst, zbytky z kuchyně, mokré seno a mršiny. Při provozování svého povolání měl sanytrník zvláštní privilegia. Mohl například bez omezení ze strany majitelů vstupovat do všech jejich sklepů a hospodářských stavení, a nikdo ho zde nesměl rušit. Pokud poptávka v časech válek nestačila, byly zřizovány tzv. plantáže – asi metr hluboké jámy nebo hromady živočišných a rostlinných odpadů smíšených s omítkou, jílem, vápnem a popelem, zalévané močí, hnojůvkou a dalšími výkaly. Před deštěm chráněné „zrály“ pomalu asi tři roky a poté se vyluhovaly vodou, získaný výluh se vyčistil od špíny, poté odpařoval a nechal vykrystalizovat na surový ledek různé kvality.

Ve století devatenáctém tu byl truhlář, švec, ponocný, pekař, kupec, klempíř, hudebník, hodinář, zedník, pokrývač, hrobník, sedlář, sekerník, bednář, obchodník s ovocem, obchodník s obilím, v Želevicích košíkář. Ve Vojnicích bylo několik cihelen. V šedesátých létech 19. století v domě čp. 10 v Košticích působil židovský obchodník s obilím Rudolf Braun. V matrice je zápis, že se 2. 6. 1861 narodil Karel, syn Rudolfa Brauna, původem z Libodřic u Čáslavi, syna Davida Brauna a Karoliny Neumann z Ostrova u Kutné Hory, a Josefy Steinové, dcery Jakoba Steina ze Svojšic a Anny Hellerové ze Svijan. Chlapce obřezal 9. 6. 1861 El Taussig ze Žerotína, za svědky byli Jakob Veisberger, obchodník z Radičevsi, a Jakob Kuh, obchodník ze Želevic.

Podle vzpomínek rodáka pana Václava Nešuty obyvatelé Koštic jeho dětství, tj. 40. let 20. století, měli k dispozici neobyčejně širokou nabídku řemesel. Povíme si tedy o domech, kde řemeslníci ve 40. letech 20. století sídlili. Ve směru hodinových ručiček od vodojemu začneme: Hned první dům u vodojemu je čp. 64 – bývalé tesařství pana Vopršala. Pod ním vidíme komíny

Ortova mlýna. Mlela se tu mouka z pšenice. Mlýn byl největší firmou v obci, mimo průmyslového mletí (tedy mouky na prodej) nabízel výměnu obilí za mouku. Tehdy ho provozovali manželé Blížencovi, než byl zestátněn. Paní Blížencová, vnučka mlynáře Orta, pak musela živit rodinu v Mariánských Lázních jako pokojská. Mlýn ve 40. letech dodával elektřinu do koštických domácností a zajišťoval veřejné osvětlení. V současnosti je tu malá vodní elektrárna a nový majitel objekt krásně rekonstruuje.

Za rohem vidíme místo po dávno zbouraném domu pana Holárka a hned přes ulici v čp. 70 žil kožešník pan Hykl, který choval nutrie pro svoji živnost na malém trojúhelníku země u mlýna, pod bývalou panskou zahradou. Jdeme zpátky směrem ke kostelu. V čp. 38 pan Heller dělal domácí porážky. V malém domečku na zahradě domu čp. 40 byl švec Prošek, jehož syn se z neznámých důvodů oběsil a jeho paní se z toho pomátla. Na místě dnešního bazaru, bývalé Jednoty, stálo několik domů, byl tu domeček čp. 43 a nádherný statek čp. 44 s hospodou zvanou podle majitelů U Zajíčků. V domečku bylo řeznictví, kde pan Zajíček vždy v úterý zabíjel a vyráběl i salámy. Zajíčkova hospoda měla velký sál s biografem. Zajíčkovi měli po Únoru smutný osud, živnost jim byla sebrána a dům zbourán. Syn byl vyšetřován StB a tragicky při tom zemřel. Hned vedle byl koloniál Lahovských. Sehnalo se tam všechno, např. i dětský kočárek, pan Lahovský sepsal objednávku a vše zařídil coby dup. Provozoval taky benzinovou pumpu, tzv. modrou. Dcera pana Lahovského paní Bassarová s manželem vedla pozdější Jednotu.

Naproti bydlíval pan doktor Břínek, byl zároveň i zubařem, část budovy pronajímal jako trafiku. Na rohu v čp. 91 byla Vlčková strojírna s opravnou zemědělských strojů a automobilů.

Přejdeme hlavní silnici a v zatáčce je pár jakoby slepených domečků. V číslech 49 a 50 měli rodiče pana Nešuty holičství a kadeřnictví s krásnou výkladní skříní. Maminka se živila i jako švadlena, měla několik pomocnic. V horní hospodě U Houdů (dnes mimo provoz) bylo také řeznictví. Pan Houda zabíjel ve čtvrtek a vyráběl vyhlášené karbanátky, na které chodívali hlavně cestáři, kteří měli přes silnici sklad na místě zahrady dnešního železářství. Na obecním pozemku tam byla i trafika, kterou pak přemístili k panu doktorovi. Vedle hospody bydlel pojišťovací agent pan Mrázek. Ve dnes už zbouraném domě za hospodou byla autodoprava Pavlíček. Vedle dnešní pošty bylo holičství a kadeřnictví Koutníkových. V budově pošty byla kampelička, vedl ji pan Schejbal. S panem Mrázkem byli v obci velmi vážení, protože pomáhali lidem s úředními záležitostmi. Naproti poště si postavil pěknou vilu stavitel Kazda, rovněž velmi vážený občan Koštic, na každou stavbu v obci vypracoval projekt a dělal i stavební dozor.

Na místě současného obecního úřadu bývala od nepaměti školní zahrada. Vedle byla dílna koláře p. Hykla (Hyklů bylo v Košticích několik a vyznačovali se dlouhověkostí, žili minimálně do 90 let). U potoka v železničním vagonu měl pan Hnych sběrné suroviny, současně tam bydlel. Kolem potoka byly další asi čtyři vyrazené vagony, kde lidé normálně žili.

V nových Košticích v dnešním domě známého malíře Václava Satrana byl elektrikář pan Charvát, v čp. 179 pan Beneš dobýval písek, v čp. 136 bydlel další elektrikář pan Lukáš. Obecní hrobník pan Hykl bydlel v čp. 122 a v čp. 134 pan Neumann pletl košíky. Vyplétal i nábytek, postranice bryček, na velikonoce pletl pamihody. U Zelinkových byla kovárna pana Hory. V čísle 94 žil pan Vykysal, v čp. 84 pan Bureš, oba klempíři, konkurence přímo přes ulici. Vnuk klempíře Bureše, pan Karfík, toto řemeslo vykonává dodnes.

Cestou na dolní náves byly sběrné suroviny pana Khyna, napravo v čp. 4 pekařství pana Holejšovského, jehož paní Alžběta byla široko daleko vyhlášenou švadlenou. Vedle v čp. 5 sídlil sedlák Václav Heller a v čp. 3 švec Štemprok, který se pak přestěhoval do nových Koštic. Přes ulici byl v čp. 73 koloniál pana Šťastného, který vedla vdova po něm.

V domě čp. 31 bydlela porodní bába Emilie Hencová. Dole na návsi byl v čp. 25 koloniál paní Polívkové a tesařství jejího manžela, pana Polívky. Vyráběl i loďky. Naproti v čp. 23 byla stará kovárna. Kovárna stála, jak náleží, stranou od ostatních obytných budov, aby přelétlá jiskra nezpůsobila požár. Dnes ji pěkně opravili chalupáři.

Dole u řeky vedle dnešní palírny byla pošta (čp. 86) a četnická stanice, které šéfoval otec akademické malířky Jany Štroblové. V padesátých letech tu MNV zřídilo obřadní síň. V záhybu řeky byl brod na plavení koní, vyhloubený a vydlážděný. Dál na břehu byla obecní skládka, druhá byla Na Vinci.

U řeky v čp. 62 byla hospoda U Nešutů s tanečním sálem, kde se občas hrálo divadlo. Naproti přes cestu měli kuželník.

Vracíme se na hlavní silnici: V čp. 59 byl truhlář pan Urban, který měl i pohřební službu. Rakve skladoval ve vedlejší domě čp. 54, pohřební vůz byl nejprve u Hellerů, pak u Karkošů. Dole v Říční ulici byl mandl u Zázvorků, vařili rovněž povidla pro občany Koštic. Povidla se vařila též u Flajšrů v čp. 21. V čp. 164 bylo kovářství Staňkových. V čp. 17 sídlil převozník pan Pova (přívoz patřil velkostatku, potom družstvu), v 60. letech tam byl pontonový most, v 70. letech se koštická pole na pátecké straně předala peruckému družstvu.

Směrem na Libochovice výčet pokračuje: V čp. 115 byl pekař Holárek, vedle zahradnictví Holejšovský a u potoka krejčí Henc. U nádraží byla restaurace s hostinskými pokoji U Křivanů, taková pro lepší lidi, točila se tam jenom Plzeň, byl tam kulečník a klavír. Naproti byly uhelné sklady.

V Želevicích, kde byla známá hospoda U Gráfů, zvaná letovisko, je dodnes oblíbená želevicská hospůdka. Taky tam kdysi pronajímali pokoje.

A jsme zpátky v Košticích. Naproti dnešní samoobsluhy býval koloniál pana Brabce, který obchodoval také se zemědělskými plodinami a měl tzv. červenou benzinovou pumpu. Na místě současného kulturního domu byla obecní pískovna, o poutích tam stávaly kolotoče. Kdy se vlastně místní kulturák stavěl? Rozhodnutí padlo v r. 1947 a příští rok se stavělo, lidi se předháněli, kdo odpracuje víc hodin.

Na pouť, na posvícení i jindy každým rokem přijížděli komedianti. Provozovatelé pouťových atrakcí, zkráceně kolotočáři, patří do skupiny nazývané světští, odvozeno od „světem jdoucí“. Světští bývají považováni za specifickou skupinu, charakteristickou svým neusedlým způsobem života spojeným s určitými profesemi, jazykem, kulturními zvyky a hodnotami. Tito lidé přitahují svým svobodným a romantickým způsobem života usedlé obyvatele odedávna. Lidé jim říkají různě, avšak nejčastěji komedianti, cirkusáci, herci, jauneráci a kolotočáři. Původ tohoto řemesla není znám, avšak historici se domnívají, že světští vznikli z kejklířů, herců, pěvců či kramářů.

Světští jsou komunitou lidí, jež provozují cirkusy, zábavní parky či s touto zábavou spojený prodej. Místa, kde je můžeme nalézt, jsou nejčastěji jarmarky, festivaly, poutě a jiné místní slavnosti. Poutě měla dříve zejména náboženský a společenský význam, neboť se jednalo o událost, kde se shromažďovalo mnoho lidí a už od středověku se k oslavám připojovali komedianti, kteří věřícím poskytovali světskou zábavu

V Košticích máme krásný záznam v matrice, kdy se 26. 9. 1863 v hospodě U Koukolíčků (později U Zajíčků) čp. 44 narodila Barbora, dcera Karla Chaloupky, komedianta z Hracholusk čp. 24, okresu křivoklátského, kraje pražského, syna Františka Chaloupky, řemíkáře z Hracholusk a Marie roz. Hurbanové z Čisté, okresu kralovického, kraje plzeňského, a matky Kateřiny Třískové, komediantky z města Brandejsa, dcery Antonína Třísky, komedianta z Martinova u Brandejsa a jeho manželky Alžběty Ševčíkové z Brandejsa, okres brandejský, kraj pražský. Za kmotry šli Josef Heller z čp. 38 a hostinská Barbora Koukolíčková. Komedianti evidentně přijeli na posvícení (které je v Košticích na Marii) a budoucí matka raději v místě zůstala do porodu.

Hellerovi měli asi ke světským vřelý vztah. Paní Aloisie Hellerová vždy o pouti komediantům napekla koláče a poslala malého Pepíčka, aby je předal. Majitelé kolotočů mu jednou dokonce vyhlédli svoji pětiletou dceru jako budoucí nevěstu, tak se jim líbil.

Podobný zápis je ze želevicé matriky: v čp. 8 (tehdy Krycnerův statek) se 25. 10. 1893 narodil František, syn Františka Niera, kočujícího herce s loutkami, záložníka 28. pěšího pluku, syna zemřelého Bernarda Niera, kočujícího herce s loutkami a kejklíře ze Slaného čp. 178. Matkou dítěte byla Bohumila Janečková, dcera Josefa Janečka, kočujícího herce s loutkami z Vonoklas.

Slavné světské rody Chaloupků, Janečků i Třísků brázdí s maringotkami krajem dodneška.

Mnozí občané dodnes vzpomínají na služby ponocného. V dávnějších časech, když večer vše utichlo a vesnice šla spát, obcházel ji pravidelně každou hodinu ponocný. Dbal, aby byl všude klid a pořádek, a po každé obchůzce zatroubil na ponocenský roh. V dávnější minulosti též dohlížel na pravidlo „správného spaní“, t.j. zda všichni spí a u svobodných děvčat nejsou pánské návštěvy. Sváteční, obřadný význam mělo troubení ponocného na Štědrý den. Zastavoval se a troubil u každého stavení a dostával bohatou výslužku – vánočku, ovoce, peníze, cukroví. Funkce

ponocného obecně zanikla před 1. světovou válkou. Ovšem paní Marie Jarošová z čp. 21 vzpomíná, jak ještě za jejího dětství chodil v Košticích o Štědrý den ponocný pan Pova, troubil a dostával od její maminky (samozřejmě i od jiných) výslužku. Ale možná to byla už jen vánoční symbolická akce.

Mnozí starší lidé pamatují, jak na jaře přišli na vesnici dráteníci se svým pokřikem: „Drááátovat, leetovat!!!“ Josef Heller vzpomíná, jak jeho babička, ač sama jako výminkářka měla málo, každoročně dávala práci dráteníkům, kterým z dobrého srdce chtěla pomoci k výdělku.

Kdo to byl dráteník? Drátenictví je staré řemeslo, které vzniklo zhruba před dvě stě padesáti lety na východním Slovensku. V daný okamžik byli na jednom místě šikovný Slovák, prasklý hliněný hrnec a železný drát. Odrátované nádoby si oblíbily hospodyně, jelikož hlína není vodivá a drát po povrchu nádoby rozváděl teplo. Rovněž hrnčíři brzo zjistili, že rozbíjejí svoje nádoby při přepravě na jarmarky, a drátování zboží již v dílnách tomu zamezilo. Samozřejmě by s tím dráteníci nevystačili a jak šel čas, začali vyrábět množství drátenických výrobků. Od pastičky na myši přes potřeby sedláků a hospodyní až k drátovaným hračkám pro děti. Slovenští muži rozšiřovali území, na kterých drátovali, takže v krátké době se stalo drátenictví vandrovním řemeslem. Na vandr odcházeli dráteníci z jara a vraceli se až se začátkem zimy. Byli synonymem chudáků s těžkým životem. Přesto, aby uživilí své rodiny na velice chudém východním Slovensku, každoročně znovu vyráželi na svou strastiplnou pouť. Dráteníci na svých vandrech neprováděli složité práce, a proto vystačili s několika kleštěmi, štípačkami, nůžkami na plech, kladívky, dřevěnou paličkou a provázkem na měření měř. Rozmach průmyslové výroby v továrnách omezil potřebu drátování nádob a výrobků z drátu. Ve čtyřicátých a padesátých letech 20. století došlo k úplnému vymizení tohoto řemesla.

Tolik řemesel a služeb v malé obci... Košticí nemuseli z obce vytáhnout paty, všechno tu měli. Přemýšlím, co chybí ve výčtu obchodů, kde ty staré Košnice nachytám....látky! Ale ty prý měl každý krejčí nebo švadlena na prodej. Jsem v koncích, jenom závidím. Tato idylická doba však měla mít brzo svůj konec. Živnosti byly znárodněny, řemeslníci zaměstnáni ve městech, vesnice ztratila svůj trochu příměstský kolorit a stala se na dlouhá léta obcí téměř stoprocentně zemědělskou.

Copak asi naši potomci napíší o našem životě na vsi?

Irena Hellerová